

A Belügyminiszter I. helyettesének
7. számú utasítása.

A Kollégium 1954. június 22-i ülésén foglalkozott a BM. XI. osztály munkájával és az alábbiakat állapította meg:

I.

Az osztály feladata - a Honvédelmi Minisztérium és Belügyminisztérium kivételével - valamennyi minisztériumban, főhivatalban és az alájuk rendelt szervekben, ahol államtitkok készítésével, kezelésével és őrzésével foglalkoznak, megakadályozni, hogy az imperialista hírszerzőszolgálat ügynöksége, a belső reakció tagjai hozzáférjenek államtitkokhoz, megszerezhessék, vagy megismerjék azokat.

Operatív eszközök útján ellenőrizni a titkos ügykezelőséget és az ehhez tartozó titkos nyomdák, sokszorosító, távgépiró csoportok és más őrzőhelyek beosztottait. Ilyen munkára való beállításhoz az engedély megadása vagy visszavonása.

Megszervezni az informátor-hálózati munkát a titkos ügykezelőségekben és a hozzájuk tartozó szervekben. Ennek segítségével felderíteni és eltávolítani az ellenséges tevékenységet folytató, vagy ilyen irányú kapcsolattal rendelkező személyeket.

Ellenőrizni az államtitkokhoz hozzáférő személyeket - betekintőket és minősítőket - eltávolítani közülük a megbízhatatlanokat.

Megszervezni az operatív-hálózati munkát az államtitkokhoz hozzáférő személyek között és ennek segítségével felderíteni, egyes különleges esetekben ügynöki bizalmas nyomozás alá vonni az ellenséges tevékenységgel gyanúsított személyeket. Ha előzőleg mód van rá, eltávolítani azokról a helyekről, ahol államtitkokhoz férhetnek.

Rendszeres hivatalos ellenőrzésekkel és operatív-hálózati úton ellenőrizni az államtitkok védelmére kiadott törvények, rendeletek és szabályzatok betartását.

Esetenként hivatalos vizsgálatot folytatni államtitkok megsértése tárgyában.

A megyei főosztályokon hasonló beosztásban dolgozó operatív munkások instruálása.

Az osztály munkáját az Elnöki Tanács 1951. évi 21. sz. törvényerejű rendelete, a Minisztertanács 450/1/1952. sz. határozata és a Belügyminiszter által kiadott parancsok alapján végzi.

Munkaszervezés.

Az osztály Budapest területén 318 fontosabb objektummal foglalkozik. Az osztály szervezetiileg 4 alosztályra tagozódik. Az alosztályok között a terület a minisztériumok, főhivatalok jellegének megfelelően van felosztva.

Az osztály feladatai közt jelenleg még tisztázatlan kérdés, hogy a minisztériumban és az egyes nagyobb vállalatoknál szervezett titkos irodákkal /KR. szervek/ ahol a legfontosabb államtitkokkal foglalkoznak a XI.-es osztály - hasonlóan a többi titkos ügykezelőségekhez -

foglalkozzon-e. Ezeken a területeken az államtitkok védelmére irányuló hálózati munka nem folyik. Nincs eldöntve az sem, hogy ezeken a területeken beállításra kerülő titkos ügykezelők, betekintők - akik polgári személyek - előzetes ellenőrzését melyik osztály végezze. Az átszervezés előtt a személyek előzetes ellenőrzését az arra illetékes operatív osztályok végezték.

Vidéki viszonylatban a megyék jellegüknek megfelelően 1-2-3 operatív beosztottat, összesen 33 fő állománykeretet kaptak.

A megyei főosztályokat a megyék jellegének megfelelően hasonló területen dolgozó alosztályok instruálják. E munkaterületre kerülő beosztottak 7-14 nap gyakorlati átképzést kaptak.

A megyei főosztályvezetők nem tulajdonítanak e területnek megfelelő jelentőséget. Vannak főosztályok, ahol még egyáltalán nem állítottak be munkatársakat, mint a budapesti, Baranya-megyei, Borsod-megyei és Vas-megyei Főosztály. A főosztályok többsége a jóváhagyott létszámkeretből csak egy-egy főt állított eddig erre a munkára.

Operatív osztályokkal való együttműködés.

A munka eredményes elvégzése érdekében fontos feladat, hogy a központi operatív osztályokkal megfelelő kapcsolat és együttműködés alakuljon ki. Főleg ezen a területen az ellenséges tevékenység irányának és módszereinek megállapítása, szükség szerint közös munka kialakítása az ellenség államtitkok megszerzésére irányuló tevékenységének megelőzésére és elhárítására, valamint az államtitkokkal foglalkozó kompromittált betekintők elbírálásánál és az államtitkok megsértése terén egyes ügyek kivizsgálásánál.

A központi operatív osztályokkal való kapcsolat jelenleg még szervezetlen. Egyes konkrét ügyek kivizsgálásától, az operatív munkások közötti szorványos tájékoztatástól eltekintve megfelelő kapcsolat eddig nem alakult ki. Az ellenséges tevékenység irányára, módszereire, tapasztalatainkat nem cserélték ki, a betekintők elbírálásához szükséges együttműködés megfelelő mértékben nincs biztosítva.

Mindez szükségessé teszi a XI-es osztály többi operatív osztályokhoz való viszonyának tisztázását.

II.

Az államtitkok védelmére irányuló munka megszervezése érdekében az osztály megalakulásakor felvették a kapcsolatot azokkal a szervekkel, ahol titkos ügykezelőségek voltak és felderítették azokat az objektumokat, ahol titkos ügykezelés még nem volt, azonban megszervezése szükséges.

Hozzákezdtek a titkos ügykezelőségekben dolgozó személyek, valamint a minősítők és betekintők operatív eszközökkel történő elsődleges ellenőrzéséhez. Hivatalos úton ellenőrizték az államtitkok védelmére kiadott rendeletek és szabályzatok betartását. Később a sulyponti objektumok titkos ügykezelőségeiben megkezdtek az informátori hálózat kiépítését.

Nyilvántartásba vettek eddig 1054 titkos ügykezelőt és egyéb őrzőhelyen dolgozót. Ebből eddig 100 ellenőriztek 184 főt és 54 személy eltávolítását javasolták kompromittáló anyag alapján erről a munkaterületről. A priuszok összetételükre nézve főleg ellenséges kapcsolatot fenntartó jelenleg is fenntartott nyugati kapcsolatokkal rendelkezők, kisebb mértékben osztályidegen elemek, továbbá klerikális befolyás alatt álló és erkölcsi magatartásuk miatt megbízhatatlan személyek. A sulyosabban kompromittált személyek anyagát felhasználásra az illetékes operatív osztálynak át kell adni.

A további 816 fő elsődleges ellenőrzése lényegében befejezés előtt áll. Az ellenőrzések lassu ütemének oka, hogy lakóhelyi környezettanulmányok végzéséhez kevés a keret, emellett a TÜK-ben dolgozók fluktuációja igen gyakori, mely a munka ütemét lassítja.

Munkaterületen eddig 22536 betekintő személyt vettek nyilvántartásba. A valóságban a betekintők száma ennél lényegesen több. Ebből priorálás útján ellenőriztek 13847 személyt, közülük 2733 priuszon. A priuszok jellege főleg osztályidegen, volt tőkés burzsoá elemek, a volt horthysta tisztikar tagjai, ezek rokonsága, nyugatosok, kapitalista államokban jelenleg is kapcsolattal rendelkező személyek, volt nyilas és más jobboldali pártok tagjai.

A betekintők elsődleges ellenőrzésénél eddig kevés eredményt értek el. Szervezetlenül, nem elég céltudatosan szabták meg a feladatokat. Nem alakítottak ki időben megfelelő súlypontokat. Az operatív beosztottak elé a munkatervben olyan feladatokat szabták meg, amelyeket végrehajtani nem lehetett. A legfontosabb helyeken a leginkább kompromittált személyek megfelelő módszerekkel történő eltávolítása helyett, a betekintők nagyszámu sablonos ellenőrzésével próbálkoztak.

A betekintők ellenőrzésénél azonban voltak olyan akadályok is, mint a minisztériumokban és más szerveknél a közelmúltban végrehajtott és még most is folyó átszervezések.

A munka megindulásakor feldolgozták az Elnöki Tanács rendeletét és a Minisztertanács határozatát, ennek alapján előzetesen elkészített tervek alapján nyílt ellenőrzéseket tartottak. A múlt év végéig ez képezte a munka fő részét. Ez év április 15-ig összesen 116 objektumban tartottak ellenőrzést.

Egyes szerveknél azonban ellenállás mutatkozik az államtitkok védelmére kiadott rendeletek betartása terén.

A nyílt ellenőrzések eddigi tapasztalatai azt mutatják, hogy a felsőbb szervek által tett intézkedések mellett elsősorban a közép és alsóbb szerveknél látható kézzelfoghatóbb eredmény. Ezeken a helyeken megjavult a kiadott rendeletek és szabályzatok betartása. Az ellenőrzések hozzásegítettek ahhoz is, hogy a fontosabb objektumokat és ügykezeléseik rendszerét megismerjék.

Bár a nyílt ellenőrzések során értek el eredményeket, az ellenőrzéseknek voltak hibái. Az ellenőrzési tervek meglehetősen sablonosak voltak, nem tanulmányozták és nem vették eléggé figyelembe a szervek sajátosságait. Ezért az ellenőrzések gyakran felületesesek voltak és nem a legfontosabb hibákat tárták fel. Emellett a nyílt ellenőrzéseknél nem vették figyelembe az operatív célokat, nem használták fel a hálózati operatív munka szervezéséhez és viteléhez. Az egységes ügyviteli szabályzat hiánya miatt egyes operatív beosztottak gyakran saját - és sokszor helytelen - elképzelésüket igyekeztek érvényesíteni az egyes ügykezelésekben.

A hálózati operatív munka szervezését a múlt év december havában kezdték meg és a legfontosabb szervek ügykezeléseibe jelenleg a hálózat száma 22 fő.

A hálózati munka hiányossága, hogy a betekintők körében eddig még nem kezdték meg a hálózat építését, bár az itt szervezett hálózaton keresztül tudják elsősorban biztosítani a feltételezhetően ellenséges személyek ellenőrzését és megakadályozni, hogy ellenséges személyek államtitkokhoz férhessenek, vagy államtitkokat megszerezhessenek. Ehhez a hibához hozzájárul, hogy az osztály munkatársai jelentős részének nem volt ilyen irányu tapasztalata, az osztály vezetője és az alosztályvezetők kevés támogatást adtak az operatív hálózati munka kiszélesítéséhez.

Hiba van a hálózat nevelése, vezetése, irányítása terén is. Az eddigi munka azt mutatja, hogy a kiválasztás alapelveit helyesen alkalmazták, azonban a hálózat hirszerzési lehetőségeit nem használták ki és nem szélesítették megfelelően. Irányításuk gyakran egyoldalú, nem a legfontosabb feladatok elvégzését jelölték meg. Komoly hiányosság, hogy az osztály egyetlen találkozási lakással sem rendelkezik, a találkozásokat nyilvános szórakozóhelyeken bonyolítják le.

III.

- 1./ Az eltelt 10 hónap alatt az osztály munkájában jelentős helyet foglalt el az államtitkok fokozott védelmére kidolgozott minisztertanácsi előterjesztés és egységes ügykezelési szabályzat.
- 2./ Az ellenőrzés alá vont szerveknél sikerült megszilárdítani a titkos ügykezelések tekintélyét. A szervek vezetői többet foglalkoznak a TÜK-kel. Javult a TÜK-ök nyilvántartási rendszere is, jobban kimutatható a titkos anyagok útja, közelebb kerültünk az M.T.450/1/1952.sz. határozatának betartásához. A TÜK. kezelése alá vonták a fontos adatokat tartalmazó iratokat, rajzokat. A központi TÜK vezetőik is tartanak ellenőrzéseket alsóbb szerveknél, jelentik észrevételeiket. Fegyelmileg felelősségrevonják a TÜK. szabályainak megsértőit. Némiképpen javulás van a betekintők munkájában is. Jelentős számú alkalmatlan, ellenséges személyt zártak ki az államtitkokhoz hozzáférhető helyekről.
- 3./ Az osztály megalakulásakor a feladatok, főleg az operatív hálózati munka elvei és sajátosságai nem voltak pontosan tisztázva. Ezért a kellő tapasztalatok hiánya miatt a hálózat megszervezéséhez későn fogtak hozzá, az államtitkokkal foglalkozó betekintők ellenőrzése terén kevés eredményt értek el. Az osztály vezetője és az alosztályvezetők a feladatokat sokszor nem megfelelő módon, nem egyértelműen határozták meg. Emellett hiányosság mutatkozik a beosztottak gyakorlati munkán keresztül történő nevelése terén is, az operatív beosztottaknál egy ideig elkedvetlenedés mutatkozott, a munkafegyelem nem volt mindig kielégítő, nem látták megfelelően a munkaterület jelentőségét, a munka operatív jellegét, perspektíváját.
- 4./ Nem teremtettek megfelelő kapcsolatot az operatív osztályokkal, a megyei főosztályok területén sem kielégítő az eredmény.
A BM. által biztosított szervek vezetőivel való kapcsolatnál hiányosság, hogy egyes esetekben nem a szervek sajátosságainak megfelelően, a szervek vezetőivel való megbeszélés alapján, hanem parancsolólag léptek fel és igyekeztek eredményeket elérni.
- 5./ Az osztály egyik legjelentősebb feladata az államtitkokkal foglalkozó betekintők ellenőrzése, a betekintési jog megadása vagy megvonása. Ezen a téren nincs még egységes álláspont egységes gyakorlat kialakítva az egyes szervek és a Belügyminisztérium között. Az államtitkok körének meghatározása eléggé általános.
A betekintők kijelölésénél az egyes szervek gyakran nem elég körültekintően járnak el, sokszor válogatás nélkül történik a kijelölés, gyakran feleslegesen is kijelölnek betekintőket.
- 6./ Tisztázatlan a KR. szervek titkos ügykezeléseinek, betekintőinek állambiztonsági szempontból államvédelmi eszközökkel történő ellenőrzése.

Az alapszervezet vezetősége segítséget nyújtott a munkára való mozgósítás terén. Hiba volt, hogy a vezetők nem igényelték mindenkor az

alapszervezet segítségét, a szakmai vezetés és az alapszervezet vezetősége közötti kapcsolat sokszor formális volt.

Fenti hiányosságok megszüntetése érdekében osztályvezető elvtársat az alábbiakra

u t a s í t o m s

Az osztály létrehozása óta eltelt időszak alatt főleg a szervezeti és módszerbeli feltételeit teremtetjük meg a munkának. Bár a nyílt ellenőrzés terén, a titkos ügykezelés helyének, szerepének növelése terén vannak kezdeti eredmények, az igazi eredmények azonban hátra vannak.

A XI. Osztály vezetőjének, a megyei és budapesti főosztályok vezetőinek általában az összes érdekelt vezetőknek és beosztottaknak abból kell kiindulni, hogy az államtitkok őrzése és kezelése még egyáltalán nem kielégítő. Az ellenség legkülönbözőbb módszerekkel, gyakran hozzájut fontos államtitkok képező adatokhoz. Sok tekintetben még liberálisan kezelik ezt a kérdést.

A XI. osztály vezetőjének fontos feladata, hogy az ellenőrzések során feltárt hibákat az illetékes miniszterhelyettes, illetve a Belügyminiszter elvtársan keresztül haladéktalanul hozza tudomására a megfelelő állami szerv vezetőjének. Súlyosabb esetekben kezdeményezni kell bünvádi eljárást, a megfelelő törvény szigorú alkalmazásával azokkal szemben, akik bűnös módon kezelik az államtitkokat.

- 1./ Az államtitkok védelme terén szerzett tapasztalatok és bevált módszerek alapján dolgozzák ki az osztály részletes feladatkörét és terjesszék fel jóváhagyásra az illetékes min. helyettes elé.

Ebben a munkában a központi operatív osztályok nyújtsanak segítséget a XI-es osztálynak.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. július 30.

- 2./ A súlyponti objektumokban az államtitkok hálózati uton történő védelmére dolgozzon ki 6 hónapos munkatervet. A hálózat biztosítsa a titkos ügykezelőségekben dolgozók és betekintők tanulmányozását, közöttük az ellenséges elemek és ellenséges kapcsolatokkal rendelkező felderítését, a kompromittált betekintők folyamatos ellenőrzését és az olyan csatornák felderítését, amelyeken keresztül államtitkok illetéktelenekhez juthatnak hozzá, vagy arról tudomást szerezhetnek.

A hálózati operatív munkát, az informátor hálózatot elsősorban a betekintők körében kell megszervezni.

A munkatervben határozzák meg a legfontosabb objektumok betekintőinek elsődleges ellenőrzését, a betekintő személyek és közvetlen hozzátartozóik priorálását.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. július 30.

- 3./ Fokozottabb gondot kell fordítani a titkos dokumentációk védelmére, őrzésére, kezelésére, főleg a Szovjetunióból, és a népi demokráciákból kapott dokumentációk védelmére, mivel az ellenséges hírszerzőszervek ilyen irányban különösen érdeklődnek. Ugyanakkor szoro-

sabb ellenőrzés alá kell vonni nyílt és hálózati úton azokat a területeket, ahol államtitkokat képező anyagok összesítése folyik.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: folyamatos.

- 4./ Az osztály az elkövetkezendő időben feladatának kell tekintse, az államtitkokat képező iratok, okmányok védelme terén annak biztosítását is, hogy sajtó útján szakmai folyóiratok, megyei üzemi lapok stb. ne közöljenek államtitkokat képező adatokat.

E munka ellenőrzésének megszervezésére az osztály vezetője tegyen javaslatot az illetékes miniszterhelyettesnek.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. október 1.

- 5./ Dolgozzák ki a titkos ügykezelőségekben dolgozók és betekintők nyilvántartásának rendszerét. Ezzel egyidőben fektessék fel az osztály belső nyilvántartását.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. július 30.

- 6./ A Kollégium által jóváhagyott feladatkör alapján szervezzék meg az osztály beosztottainak szakmai továbbképzését.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. szeptember 1.

- 7./ Terjesszen fel javaslatot a Belügyminiszter elvtárshoz - a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium kivételével - a KR. szervek titkos ügykezelőségeinek ellenőrzés alá vonására.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. augusztus 30.

- 8./ Az osztály vezetője a Budapesti Főosztály operatív helyettesével állapítsa meg Budapesten melyik objektummal foglalkozik a XI-es osztály és melyikkel a Budapesti Főosztály.

Felelős: XI-es osztályvezető

Bp.főo.op.helyettese.

Határidő: 1954. július 20.

- 9./ A budapesti és megyei főosztályvezetők az államtitkok védelmének eddig nem tulajdonítottak megfelelő jelentőséget, a munka megszervezése terén keveset tettek.

A budapesti és megyei főosztályvezetők a hiányzó káderállományt töltsék be. Többet törődjenek az erre a területre beosztott operatív munkásokkal. Szüntessék meg a munka lebecsülését. A hiányzó káderállomány beállításában a Személyzeti Főosztály nyújtson segítséget.

Felelős: Bp-i, megyei főoszt. vezetők.

Határidő: 1954. július 30.

10./ Az osztály vezetője három hónap múlva az illetékes miniszterhelyettesnek tegyen jelentést a kollégiumi határozat végrehajtásáról.

Felelős: osztályvezető.

Határidő: 1954. október 1.

B u d a p e s t , 1954. június 28.

Rajki Sándor sk.
Államvédelmi alezredes
a. EM. Titkárság Vezetője.

Piros László sk.
államvédelmi altábornagy
a. Belügyminiszter I. helyettese.

Készült: példányban
Tartalmaz: 7 lapoldalt.
Gépelte: M.A.-né.
Kapják: Elosztó szerint.
Készült: 10 példányban